

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини

Кафедра мікробіології, фармакології та ветеринарної епідеміології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Шемета Віктор Вікторович

УДК: 619:614.91(477.42)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**Планування та організація ветеринарних заходів в Андрушівській
районній державній лікарні ветеринарної медицини**

211 Ветеринарна медицина

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело

_____ В. В. Шемета

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Бегас Василь Леонідович
к. вет. н., доцент

Житомир – 2022

АНОТАЦІЯ

Шемета В. В. Планування та організація ветеринарних заходів в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 211 – ветеринарна медицина. – Поліський національний університет, Житомир, 2022.

Робота була спрямована на вивчення епізоотичної ситуації в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини, аналіз організації і планування ветеринарних заходів, профілактичних протиепізоотичних заходів. Встановлено, що в Андрушівській районній лікарні переважна робота спрямована на профілактику хвороб тварин, що досягається щорічною розробкою планів профілактичних протиепізоотичних заходів, де включені всі необхідні діагностичні дослідження, профілактичні обробки і ветеринарно-санітарні заходи. Постійно проводиться контроль за виконанням планів через періодичну звітність. На території обслуговування Андрушівської районної лікарні ветеринарної медицини за 2019 – 2021 роки реєструвалися випадки лейкозу ВРХ та сказ. Щодо інших заразних хвороб зона обслуговування була благополучна. Особливістю формування планів профілактичних протиепізоотичних заходів є подання додаткових відомостей щодо поголів'я тварин на території району та потреби в засобах захисту тварин на протиепізоотичні заходи. Пропонується збільшити кількість діагностичних лабораторних досліджень на хвороби бджіл, оскільки кількість досліджень недостатня з огляду на кількість бджолосімей.

Ключові слова: планування ветеринарних заходів, організація ветеринарних заходів, протиепізоотичні заходи, плани профілактичних заходів, профілактика інфекційних хвороб.

SUMMARY

Schemeta V. Planning and Organization of Veterinary Measures at Andrushivka District State Hospital of Veterinary Medicine. - Manuscript qualification work. Qualification work for the master's degree in specialty 211 – veterinary medicine. – Polisia National University, Zhytomyr, 2022.

The work was aimed at studying the epizootic situation in the service area of Andrushivka district state hospital of veterinary medicine, analysis of the organization and planning of veterinary measures, preventive anti-epizootic measures. It is established that in Andrushivka district hospital the main work is aimed at the prevention of animal diseases, which is achieved by the annual development of plans for preventive anti-epizootic measures, which includes all necessary diagnostic tests, preventive treatments and veterinary measures. The implementation of plans is constantly monitored through periodic reporting. Cases of bovine leukemia and rabies were registered on the territory of the Andrushivka District Veterinary Hospital in 2019-2021. For other communicable diseases, the service area was prosperous. The peculiarity of the formation of plans for preventive anti-epizootic measures is the provision of additional information on the number of animals in the area and the need for animal protection for anti-epizootic measures. It is proposed to increase the number of diagnostic laboratory tests for bee diseases, as the number of studies is insufficient due to the number of bee colonies.

Key words: planning of veterinary measures, organization of veterinary measures, anti-epizootic measures, plans of preventive measures, prevention of infectious diseases.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	7
1.1. Основи загальної профілактики хвороб у сільськогосподарських тварин.....	7
1.2. Охорона кордонів України від занесення інфекційних захворювань з інших країн.....	9
1.3. 1.3. Ветеринарно-санітарний нагляд за виставками, ринками, базами та іншими місцями тимчасової концентрації тварин.....	12
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	16
2.1 Матеріали і методи досліджень.....	16
2.2 Характеристика Андрушівської державної районної лікарні ветеринарної медицини.....	16
2.3 Результати власних досліджень.....	23
2.3.1 Епізоотична ситуація щодо інфекційних хвороб в зоні обслуговування Андрушівської районної лікарні ветеринарної медицини.....	23
2.3.2 Планування профілактичних протиепізоотичних заходів в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини	26
Висновки до розділу 2.....	29
3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	30
Висновки до розділу 3.....	33
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ.....	40
Додаток А.....	.....
Додаток Б.....	.....
Додаток В.....	.....

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Як всім відомо успіх в подоланні інфекційних хвороб тварин, значною мірою залежить від правильно організованої і проведеної профілактики, яка в свою чергу повинна бути планомірною, обґрунтованою, базуватись на останніх досягненнях науки і практики. Наслідки деяких інфекційних хвороб можуть бути нищівними, а заходи по їх ліквідації економічно затратними. Сучасний рівень профілактики хвороб тварин виходить на новий якісний рівень. При розробці планів профілактичних заходів враховуються різні види ризиків. Тому дане питання ніколи не втратить актуальність [3].

Мета досліджень – вивчити епізоотичну ситуацію щодо заразних хвороб тварин на території обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини, аналіз заходів щодо їх профілактики.

Завдання роботи:

- вивчити епізоотичну ситуацію щодо інфекційних хвороб в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини Житомирської області;
- вивчити стан планування та організації ветеринарних заходів в лікарні;
- зробити аналіз лікувально-профілактичних заходів, які проводяться в лікарні.

Предмет дослідження: заходи щодо профілактики і ліквідації хвороб тварин.

Об'єкт дослідження: Андрушівська районна державна лікарня ветеринарної медицини

Методи досліджень. У роботі були використані епізоотологічний (ветеринарно-санітарне чи епізоотичне обстеження господарства, порівняльно-географічний, порівняльно-історичний), статистичний (аналіз ризиків) методи досліджень.

Перелік публікацій автора:

1. Шемета В. В. Бегас В. Л. Планування профілактичних протиепізоотичних заходів в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини Житомирської області. Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 20–21 жовтня, 2021 р. Полтава, 2021. С. 239 – 241 [електронне видання]
2. Музика О. В., Шемета В. В., Бегас В. Л. Правове забезпечення підприємницької діяльності лікаря ветеринарної медицини. Матеріали XXIV науково-практичної конференції магістрів та бакалаврів: «Актуальні проблеми ветеринарної медицини в забезпеченні здоров'я тварин», Вип. № 13. (20 грудня 2021 р.) Житомир: "Полісся", 2021. С. 221 – 223.
3. Шемета В. В. Епізоотична ситуація в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини. Матеріали XXIV науково-практичної конференції магістрів та бакалаврів: «Актуальні проблеми ветеринарної медицини в забезпеченні здоров'я тварин», Вип. № 13. (20 грудня 2021 р.) Житомир: "Полісся", 2021. С. 234 – 236.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані дані відносно епізоотичної ситуації на території обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини можна використати при розробці планів профілактичних заходів. Результати аналізу планів лікарні дадуть змогу внести корективи при розробці планів на наступні роки і зробити їх результативнішими.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота включає в себе такі частини: вступ, огляд літератури, результати досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновки і пропозиції, список використаних джерел та додатки, що обумовлено вимогами. Праця викладена на 50 сторінках друкованого тексту.

1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Основи загальної профілактики хвороб у сільськогосподарських тварин

Конкретний перелік оздоровчих заходів, який необхідно проводити в неблагополучному господарстві, визначається інструкціями, які розроблені для кожної інфекційної хвороби, в залежності від епізоотичної ситуації. Об'єм і склад оздоровчих заходів залежить від особливостей інфекційної хвороби і її небезпечності, а також від умов, в яких знаходяться сприйнятливі тварини. Проте принципова різниця оздоровчих заходів під час спалаху в господарстві певної інфекційної хвороби полягає не в характері їх проведення, а в мірі роз'єднання неблагополучних груп тварин і місць їх розміщення з благополучними господарствами. За цією ознакою в неблагополучних господарствах де встановлений спалах інфекційної хвороби, вводять обмеження або накладають карантин [4].

Профілактика (від грецьк. prophylaktios – запобіжний, англ. – prevention) — сукупність попереджувальних заходів, спрямованих на недопущення занесення, виникнення і розповсюдження заразної хвороби. Включає в себе профілактику: 1) специфічну, або імунопрофілактику; 2) неспецифічну, яка ґрунтується на ветеринарно-санітарних заходах; 3) загальну, яка передбачає підвищення резистентності тварин. За кордоном у спеціальній літературі використовується назва – метафілаксія (метафілактика).

У нашій країні профілактика являє собою систему державних і громадських заходів, що спрямовані на запобігання виникнення і поширення хвороб тварин, у тому числі бджіл, риб та хутрових звірів, а також охорону здоров'я людей від хвороб, що є спільними для людей і тварин.

Суть заходів загальної профілактики полягає в тому, що вони направлені не проти якоїсь однієї інфекції, а проти занесення або виникнення будь-якого захворювання. Базою загальної профілактики є виконання

організаційно-господарських і санітарно-гігієнічних постійнодіючих і масових заходів [7].

До заходів загальної профілактики відноситься:

- запобігання поширенню інфекційних захворювань на території країни;
- охорона кордонів держави від занесення інфекційних захворювань з інших держав;
- контроль і нагляд за переміщенням тварин під час заготівлі, зберігання та перевезення сировини тваринного походження залізничним, автомобільним, повітряним та водним транспортом;
- контроль і нагляд служби ветеринарної медицини за виставками, ринками, заготівельними базами та іншими пунктами концентрації тварин;
- нагляд на підприємствах з переробки сировини тваринного походження (базах, складах заготівельних організацій, шкіряних заводах, утильзаводах);
- нагляд служби ветеринарної медицини на забійних майданчиках, бойнях та м'ясокомбінатах;
- своєчасне і правильне прибирання, знезараження й утилізація трупів тварин, біологічних відходів та гною;
- організація заходів боротьби з кліщами, комахами і гризунами - переносчиками різних захворювань тварин;
- регулярна очистка та дезінфекція приміщень, інвентарю і вигулів;
- профілактичний карантин тварин, що надходять у господарство або державу;
- впровадження заходів, направлених на поліпшення умов утримання, догляду, годівлі та на раціональну експлуатацію тварин;
- планові заходи контролю за здоров'ям тварин, своєчасна ізоляція і лікування хворих;
- підтримання у належному санітарному стані пасовищ, місць напування тварин та скотоперегінних трас;

- функціонування тваринницьких господарств як підприємств закритого типу;
- захист господарств від занесення збудників інфекційних захворювань із неблагополучних пунктів, та організація профілактичних заходів у певних господарствах і приватному секторі;
- пропаганда ветеринарних знань серед тваринників;
- забезпечення тваринників спеціальним взуттям, одягом і предметами особистої гігієни;
- будівництво тваринницьких приміщень, відповідно до норм технологічного проектування і ветеринарно-санітарного стану.

Характер дії загальних профілактичних заходів універсальний. Протиепізоотичне значення їх зводиться не тільки до профілактики, а в разі появи інфекційного захворювання вони автоматично запобігають його подальшому поширенню, стримують розвиток епізоотії [8].

1.2. Охорона кордонів України від занесення інфекційних захворювань з інших країн

Для охорони кордонів держави від занесення збудників заразних захворювань функціонують прикордонні контрольні пункти ветеринарної медицини, які виконують ветеринарно-санітарний нагляд за імпортованими та експортними тваринами, кормами, продуктами та сировиною тваринного походження. Ввозити у країну дозволяється лише здорових тварин за наявності міжнародних ветеринарних сертифікатів, виданих уповноваженими установами. Завезених тварин карантинують протягом 12 місяців і утримують в умовах, що унеможливають їх контакт із іншими тваринами. Уповноважені органи прикордонних районів формують порядок утримання і переміщення тварин, заготівлі кормів, отримання і використання сільськогосподарських продуктів. Тварини в населених пунктах та господарствах прикордонної зони підлягають нагляду й обліку службою ветеринарної медицини [4, 9].

При загрозі занесення особливо небезпечних захворювань заборонено випасати тварин поблизу кордону, припиняється провозення і рух через кордон продуктів та сировини тваринного походження, тварин.

У сучасних умовах при значно інтенсивніших економічних зв'язках між Україною та іншими державами, в умовах інтенсивнішого руху населення між країнами, набула виключного значення охорона кордонів держави від занесення збудників хвороб тварин.

Контроль і нагляд за переміщенням тварин під час заготівлі, зберігання та перевезення сировини тваринного походження залізничним, автомобільним, повітряним та водним транспортом. Тварини, продукти та сировина тваринного походження, передбачені для перевезення, повинні надходити з благополучної щодо інфекційних захворювань місцевості, баз і підприємств, що підтверджено ветеринарним свідоцтвом чи довідкою. До переміщення допускають лише здорових тварин із благополучних місцевостей і безпечні продукти тваринництва. Тому перед відправленням відібране поголів'я ретельно контролюють і проводять необхідні діагностичні дослідження [10, 29].

Переміщення тварин, з неблагополучних щодо інфекційних захворювань територій не допускається, за винятком випадків, передбачених спеціальними інструкціями (вивезення на санітарні бойні, м'ясокомбінати і т. п.).

Транспортування тварин здійснюється так, щоб не допустити в дорозі будь-якого контакту їх із іншими тваринами.

При переганянні худоби на сезонні пасовища гурти супроводжують спеціалісти ветеринарної медицини. Тварини, яких переганяють, у дорозі в місцях напування та годівлі, відпочинку, не повинна контактувати з худобою громадського сектора. Місця стоянок, годівлі і напування тварин після переміщення чергової партії тварин потрібно очищати від гною, а при потребі - дезінфікувати. При виявленні серед такої худоби інфекційних захворювань вживають заходи щодо їх ліквідації залежно від епізоотичної ситуації, що склалася [7].

Після надходження тварин на місце призначення їх обов'язково оглядають лікарі ветеринарної медицини та ставлять на профілактичний карантин.

Для забезпечення нагляду за транспортуванням худоби, тваринної сировини та продуктів тваринництва залізницями при державній адміністрації залізниці «Укрзалізниця» є спеціальна служба державної ветеринарної медицини на залізницях. Вона забезпечує ветеринарне благополуччя під час перевезення залізницею худоби, птиці, м'яса та сировини тваринного походження, чим запобігає захворюванням та падежу тварин і птиці [19].

Служба державної ветеринарної медицини на залізницях здійснює контроль і нагляд за перевезенням тваринної сировини та худоби через мережу транспортних ветеринарно-санітарних пунктів. Для обслуговування за пунктом закріплюють певні відрізки залізниці з розташованими там станціями [29]. При ветеринарному нагляді персоналу здійснюється:

1) ветеринарний огляд тварин, птиці, м'яса та сирих тваринних продуктів при вивантаженні, навантажуванні та у транзиті, а також перевірки ветеринарних документів на переміщуваних тварин, м'ясо і тваринні продукти;

2) вивчення ветеринарно-санітарного стану залізниці у місці обслуговування дільниці з прилеглими до неї під'їзними шляхами, приміщеннями для утримання тварин та складами для зберігання тваринної сировини;

3) контроль та нагляд за виконанням органами залізничної служби і вантажовідправниками інструкцій та правил стосовно перевезення тварин, птиці, м'яса і сирих тваринних продуктів;

4) контроль за ветеринарно-санітарним станом пунктів напування, фуражних баз, і своєчасною годівлею та напуванням тварин у дорозі; нагляд за профілактичним очищенням і ветеринарно-санітарним станом, дезінфекцією і промиванням вагонів, платформ та інших споруд, призначених для перевезення тварин;

5) своєчасне повідомлення транспортних пунктів станцій відправлення,

призначення і шляху слідування, а також ветеринарної служби районів про випадки виявлення заразних хвороб серед транспортованих тварин і птиці. Нарешті, спеціалісти транспортної ветеринарно-санітарної дільниці вживають невідкладні заходи щодо ерадикації заразних хвороб у разі появи їх серед транспортованих тварин.

Начальникам транспортних пунктів ветеринарно-санітарного контролю і нагляду при управлінні залізниці підпорядковані також дезінфекційно-промивні станції і пункти, що є на вузлових залізничних станціях. Тварини в населених пунктах та господарствах прикордонної зони підлягають обліку й нагляду службою ветеринарної медицини [10].

1.3. Ветеринарно-санітарний нагляд за виставками, ринками, базами та іншими місцями тимчасової концентрації тварин

Велике значення, для профілактики заразних захворювань, має організація ветеринарного нагляду в місцях скупчення тварин, де можуть виникнути сприятливі умови для поширення захворювань в разі порушення санітарних вимог.

У місцях концентрації тварин ветеринарно-санітарний нагляд здійснюють з метою запобігання занесенню і поширенню інфекційних захворювань серед тварин, які надійшли з різних місць. Таких тварин ретельно оглядають. Благополуччя місцевості (господарства) щодо заразних хвороб, з яких прибули тварини, повинне бути підтверджене відповідними ветеринарними документами [10].

Виводки та виставки тварин можуть бути організовані лише в населених пунктах і районах, які мінімум рік благополучні стосовно заразних захворювань. До відправлення та після надходження на виставку тварин утримують в ізоляторах і під постійним контролем лікаря ветеринарної медицини із одночасним проведенням спеціальних діагностичних досліджень. Лише після профілактичного карантину їх переводять у павільйони виставки.

Протягом усього перебування на виставці утримання, догляд, годівля і напування тварин повинні бути чітко індивідуальними.

Поруч з реалізацією худоби на ринках і ярмарках провадиться широка торгівля необробленими тваринницькими продуктами (забитою птицею, молоком, м'ясом), що в разі одержання їх від хворих тварин можуть спричинити занесення і поширення інфекційних захворювань. Особливо, останнє стосується приватних господарств, де ветеринарний нагляд не завжди може бути забезпечений на належному рівні. Для того, щоб запобігти можливому поширенню інфекційних захворювань шляхом торгівлі, тварини та сирі продукти тваринного походження, згідно з законом України «Про ветеринарну медицину», підлягають обов'язковому ветеринарно-санітарному огляду [10, 29].

Важливе профілактичне значення має також ветеринарний нагляд за вивезенням тварин і продуктів безпосередньо у господарствах, звідки їх вивозять. Особи, які продають на базарах і ринках тварин, птицю або м'ясо, повинні мати ветеринарні довідки в яких засвідчена благополучність господарства та населеного пункту щодо інфекційних захворювань, видані ветеринарним спеціалістом, що обслуговує населений пункт або господарство. При вивезенні худоби або м'ясних туш за межі області власники повинні одержати ветеринарні свідоцтва [5].

На ринках і базарах для здійснення ветеринарного нагляду відводяться спеціальні місця для торгівлі, де перевіряють ветеринарні документи на вивезення та продаж тварин. Контроль і нагляд за продажем і санітарною благополучністю м'яса та молочних продуктів здійснюють державні лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку. Вивезення і продаж на ринках та базарах молока, м'яса, яєць дозволяється лише з благополучних господарств.

Місця продажу продуктів і стоянок тварин наприкінці робочого дня піддаються механічній очистці та профілактичній дезінфекції. Гній і залишки корму прибирають, вивозять і знезаражують або спалюють. При виявленні на ринках тварин із населених пунктів, що неблагополучні по заразних хворобах

(африканська чума свиней, ящур, та ін.) їх негайно виводять за межі ринку, а власника зобов'язують повернутися до свого місця проживання. Коли виявляють клінічно хворих тварин, їх, залежно від захворювання, направляють у місцеву ветеринарну лікарню або на забій. Недоброякісні згідно з ветеринарно-санітарними нормами продукти або вивезені з неблагополучних щодо захворювання господарств, підлягають вилученню, знешкодженню або знищенню [11, 18].

Висновок до розділу 1. Для охорони кордонів держави від занесення збудників заразних захворювань існують прикордонні контрольні пункти ветеринарної медицини, які виконують ветеринарно-санітарний нагляд за імпорними та експортними тваринами, продуктами та сировиною тваринного походження, кормами [10].

Систему загальних і специфічних профілактичних заходів всередині благополучного господарства об'єднують у три взаємопов'язані напрями:

1. Селекційно-генетичний – реалізується підбором тварин виведенням родин, ліній та порід тварин, стійких проти певних збудників інфекцій і стресів. Вибір порід тварин залежно від виробничої технології господарства і природно-кліматичних особливостей, цілеспрямований відбір та вирощування молодняку з урахуванням здоров'я і продуктивності, створення стад тварин, вільних від патогенної мікрофлори – найбільш перспективний напрям профілактики інфекційних хвороб [32].

2. Підвищення природньої резистентності тварин та загальної імунореактивності з одночасною санацією зовнішнього середовища. Це необхідний профілактичний захід, що ґрунтується на ветеринарно-санітарній культурі ведення тваринництва, яка в свою чергу визначається: повноцінною і раціональною годівлею, наявністю міцної кормової бази, гігієною згодовування кормів, із введенням лікувально-профілактичних преміксів у передстресовий і стресовий періоди; виконання санітарно-технічних операцій з прибирання та утилізації гною, трупів і біологічних відходів; дезінфекцією, дезінсекцією, дератизацією приміщень на території ферм, а також гігієнічними умовами

утримання тварин, що прийнято називати ветеринарно-санітарним станом господарства; плановим ветеринарним контролем за станом здоров'я тварин, імунологічною структурою стада, санітарною якістю кормів і зоогігієнічними параметрами приміщень; рівнем продуктивності тварин і їх однорідністю (стандартністю); наявністю умов для виконання ветеринарних обробок (ізолятори, карантинна ферма, об'єкти ветеринарної медицини, медикаменти, спеціальні автомобілі та механізми, спецодяг тощо) і кваліфікованих спеціалістів ветеринарної медицини; станом ветеринарно-просвітницької роботи [4].

3. Специфічна імунопрофілактика – це доволі поширений захід, особливо у господарствах, які надійно не захищені від занесення збудників іззовні, за недостатньої ізоляції від інших господарств, ферм і населених пунктів, а також розміщених у загрозовій зоні.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Матеріали і методи досліджень

Матеріалами досліджень були сільськогосподарські тварини, плани роботи та інша документація Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини. Дослідження проводились в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини. Був проведений аналіз планування та виконання планів профілактики хвороб в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини на території колишнього Андрушівського району Житомирської області. Проводили епізоотологічне обстеження згідно рекомендацій Б. М. Ярчука, П. І. Вербицького, В. П. Литвина, Л. Є. Корнієнко, О. Б. Домбровського, Р. В. Тирсіна, Л. М. Корнієнко [19, 33, 34]. Також було проаналізовано документацію лікарні, плани, експертизи лабораторних досліджень. Оформлення дипломної роботи проводили у відповідності до вимог щодо написання такого виду робіт.

2.2. Характеристика Андрушівської державної районної лікарні ветеринарної медицини

Андрушівська державна лікарня ветеринарної медицини знаходиться в типовому приміщенні, яка складається з п'яти кабінетів та районної державної аптеки ветеринарної медицини. В лікарні працює 10 фахівців, штат укомплектований повністю. Лікарня обслуговує господарства, в яких утримується велика рогата худоба, а також приватний сектор м. Андрушівка. Очолює лікарню начальник Ястремська В. М., завідуючий епізоотичним відділенням Феркалюк С. І., лікар-епізотолог Рудюк В. М., завідуючий відділенням по незаразних хворобах Осипчук П. П., провідний лікар-терапевт з хвороб молодняку та нетелів Гончарук М. С., зав. Аптекою Якимчук Т. С. Територія лікарні огорожена дерев'яним парканом, є гараж з службовим автомобілем (рис. 1).

Рис. 1. Андрушівська районна державна лікарня ветеринарної медицини

Районна державна лікарня ветеринарної медицини є державною установою ветеринарної медицини (відповідно до Закону України "Про ветеринарну медицину"), підпорядковуються Головному управлінню Держпродспоживслужби в областях і відноситься до сфери управління Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів [13].

2. Лікарня у своїй роботі керується законами України, Конституцією України, актами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Президента України, наказами Міністерства аграрної політики та продовольства України, Держпродспоживслужби, Головних управлінь та положенням про районну, міську державні лікарні ветеринарної медицини [29, 30].

3. В структуру лікарні входять такі складові частини у формі секторів та відділів, а також дільниці, дільничні лікарні, пункти ветеринарної медицини.

4. Головними завданнями лікарні є:

1) охорона території району від поширення з території інших держав, областей або з карантинної зони інфекційних хвороб тварин, а також

недопущення їх поширення за межі адміністративної території або карантинної зони;

2) реалізація заходів відносно додержання ветеринарно-санітарних вимог, установлених законодавством;

3) ветеринарне обслуговування тварин господарств різних форм власності та громадського сектору на відповідній території;

4) захист населення від хвороб, спільних для людей і тварин;

5) діагностика, профілактика, інвазійних, інфекційних та незаразних хвороб тварин та їх лікування;

6) сприяння проведенню реєстрації та ідентифікації тварин;

7) впровадженню у практику та широке застосування досягнень практичної і наукової ветеринарної медицини.

8) сприяння: постійній освіті та підвищенню кваліфікації спеціалістів ветеринарної медицини;

5. Лікарня у відповідності до завдань:

1) здійснює заходи для проведення дезінсекції, дезінфекції, дератизації та фумігації на підприємствах, що використовуються для переробки, виробництва, зберігання та обігу тварин, репродуктивного матеріалу, харчових продуктів, ветеринарних препаратів, субстанцій, преміксів, кормових добавок, кормів, а також щодо засобів, що необхідні для їх транспортування;

2) організовує та здійснює діагностичні, профілактичні, лікувальні заходи;

3) проводить аналіз причини виникнення хвороб тварин та їх загибелі, розробляє рекомендації щодо лікування та профілактики;

4) здійснює ветеринарно-санітарні, протиепізоотичні та санітарні заходи в разі виникнення інфекційних хвороб;

5) організовує спільно із закладами охорони здоров'я, центральними органами виконавчої влади, що здійснюють державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та

запобігання їх, усунення наслідків надзвичайних ситуацій, робота по захисту населення від зоонозів та оперативний обмін інформацією щодо хвороб тварин;

б) отримує інформацію, яка потрібна для уточнення епізоотичного стану, оцінки безпечності харчових продуктів тваринного походження виявлення та причин захворювання тварин;

7) бере участь у дослідженні випадків виникнення та поширення інфекційних, у тому числі спільних для тварин і людей, отруєнь, масових неінфекційних захворювань та радіаційних уражень людей;

8) В районній лікарні також:

визначається безпечність та окремі показники якості харчових продуктів тваринного і рослинного походження, а також кормів рослинного і тваринного походження, преміксів, кормових добавок, готових кормів, води питної та води для тварин, ґрунту;

проводяться лабораторно-діагностичні дослідження з метою діагностики та профілактики хвороб тварин;

проводяться лабораторні дослідження показників безпечності та якості факторів середовища життєдіяльності людини, об'єктів санітарних заходів, що можуть мати шкідливий вплив на здоров'я населення та інших досліджень через виконання повного комплексу випробувань;

9) веде облік хворих і загиблих тварин та здійснює аналіз;

10) проводить ветеринарне обслуговування тварин господарств різних форм власності та громадського сектору;

11) у межах своєї компетенції бере участь у проведенні атестації робочих місць фахівців ветеринарної медицини;

12) сприяє широкому застосуванню та упровадженню у практику досягнень науки і практичної ветеринарної медицини;

13) видає органам страхування висновки щодо причин захворювання, вимушеного забою, загибелі або знищення тварин;

14) проводить заходи щодо ліквідації і профілактики хвороб тварин (за винятком випадків, що передбачені у статті 98 Закону України "Про

ветеринарну медицину"), лабораторні дослідження, лікування тварин, які страждають на хвороби та недуги, ветеринарно-санітарну експертизу продуктів;

15) видає ветеринарні документи ;

16) сприяє проведенню ідентифікації і реєстрації тварин та аналізує стан їх проведення, надає пропозиції Головному управлінню Держпродспоживслужби про вжиття необхідних заходів;

17) здійснює облік проведеної роботи та подає звіти Головному управлінню Держпродспоживслужби в установленому порядку;

18) надає ветеринарні та інші послуги суб'єктам господарювання відповідно до законодавства;

19) відповідно до законодавства здійснює додаткові функції, що необхідні для виконання покладених на неї завдань,.

20) Проводить придбання, вивезення, ввезення, перевезення, відпуску, зберігання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у відповідності до вимог Закону України "Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори";

6. Лікарню, згідно типового положення, очолює начальник, який має повну вищу освіту по спеціальності «Ветеринарна медицина» та стаж роботи по спеціальності не менше 3 років. Начальника лікарні призначає на посаду і звільняє з неї начальник Головного управління Держпродспоживслужби в Житомирській області. Начальник лікарні має заступника, що призначається та звільняється з посади начальником лікарні.

7. Крім того начальник лікарні:

1) керує роботою лікарні;

2) розподіляє обов'язки між спеціалістами ветеринарної медицини, організовує роботу лікарні, і затверджує посадові інструкції співробітників лікарні;

3) приймає на роботу та звільняє з роботи спеціалістів і працівників лікарні у порядку, відповідно до законодавства про працю;

4) розробляє штатний розпис та кошторис лікарні, структуру підрозділів, які затверджуються начальником Головного управління Держпродспоживслужби в Житомирській області;

5) підписує накази лікарні;

6) в установленому порядку застосовує заходи дисциплінарного стягнення та заохочення до працівників лікарні;

7) вносить пропозиції Головному управлінню Держпродспоживслужби в області про поліпшення матеріально-технічного забезпечення лікарні;

8) здійснює інші повноваження не заборонені законом.

8. лікарня відповідно до закону користується та володіє майном на правах оперативного управління.

9. Бухгалтерський облік ведеться згідно з вимогами законів.

10. Лікарня є юридичною особою, має власний баланс, рахунок в органах Державного казначейства, печатку.

Таблиця 1

Структура Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини на 2020 рік (введена в дію з 01.04.2020 р.)

№ п/п	Назва структурного підрозділу, посада	Штатна чисельність, од	у тому числі	
			Загальний фонд	Спеціальний фонд
Керівництво				
1	Начальник районної державної лікарні ветеринарної медицини	1	1	
	Разом	1	1	
Противізоотичний відділ				
2	Завідувач відділу - лікар ветмедицини-епізоотолог	1	1	
3	Водій спец автомобіля "Ветдопомога" 1 клас	1	1	
4	Санітар ветеринарний	1	-	1
5	Сторож	2	-	2
	Разом	5	2	3
Відділ незаразних хвороб				
6	Завідувач відділу - лікар ветеринарної медицини по незаразних хворобах та неплідності тварин	1	1	
7	Провідний лікар ветмедицини по незаразних хворобах та неплідності тварин	1	1	
	Разом:	2	2	
Бухгалтерія				
8	Головний бухгалтер	1	1	
9	Провідний бухгалтер	1		1
	Разом:	2	1	1
	Разом по лікарні ветеринарної медицини	10	6	4
Офіційні ветеринарні лікарі				
10	Провідний (офіційний) лікар ветмедицини	1		1
	Разом	1		1

11. У разі припинення діяльності лікарні її активи передаються одній або кільком неприбутковим організаціям Держпродспоживслужби або зараховуються до доходу державного бюджету.

Структура Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини показана в таблиці 1, з якої видно, що в лікарні є начальник, протиепізоотичний та відділ незаразних хвороб, бухгалтерія. Таким чином штатна чисельність складає 10 штатних одиниць, а також один офіційний лікар ветеринарної медицини.

Таблиця 2

Структура підрозділів Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини на 2020 рік (введена в дію з 01.04.2020 р.)

№ п/п	Назва структурного підрозділу, посада	Штатна чисельність, од	у тому числі	
			Загальний фонд	Спеціальний фонд
	Дільничні лікарні ветеринарної медицини			
	Старокотельнянська дільнична лікарня ветеринарної медицини			
11	Завідувач лікарні- лікар ветмедицини по хворобах молодняка та неплідності тварин	1	1	
12	Провідний лікар ветмедицини - епізоотолог	1	1	
13	Фельдшер ветеринарної медицини I кат.	1	1	
14	Санітар ветеринарний	0,75		0,75
	Разом:	3,75	3	0,75
	Зарубиницька дільнична лікарня ветеринарної медицини			
15	Завідувач лікарні- лікар ветмедицини по хворобах молодняка та неплідності тварин	1	1	
16	Лікар ветмедицини - епізоотолог	1	1	
	Разом:	2	2	
	Червоненська дільнична лікарня ветеринарної медицини			
17	Завідувач лікарні- лікар ветмедицини по хворобах молодняка та неплідності тварин	1	1	
18	Лікар ветмедицини - епізоотолог	1	1	
	Разом:	2	2	
	Разом по дільничних лікарнях:	7,75	7	0,75
	Дільниці ветеринарної медицини			
	Городківська дільниця ветеринарної медицини			
19	Завідувач дільниці- лікар ветеринарної медицини по незаразним хворобам та неплідності тварин	1	1	
20	Фельдшер ветеринарної медицини I кат	1	1	
21	Санітар ветеринарний	1		1
	Разом:	3	2	1
	Ярецьківська дільниця ветеринарної медицини			
22	Завідувач дільниці - лікар ветеринарної медицини по незаразним хворобам та неплідності тварин	1	1	
23	Фельдшер ветеринарної медицини I кат	1	1	
	Разом:	2	2	
	Разом по дільницях:	5	4	1
	ВСЬОГО:	23,75	17	6,75

В підпорядкування Андрушівської районної державної лікарні входять також установи дільничного типу: 3 дільничні лікарні, 2 дільниці ветеринарної медицини загальною чисельністю 12,75 штатних одиниць. Таким чином територію колишнього Андрушівського району обслуговує загальний штат 24 чоловік. Варто також відмітити, що 7 чоловік з 24 фінансуються з спеціального фонду.

2.3. Результати власних досліджень

2.3.1. Епізоотична ситуація щодо інфекційних хвороб в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини

Облік, звітність і планування заходів у державній ветеринарній службі є головною особливістю роботи і також вони між собою пов'язані і в процесі роботи можуть між собою поєднуватись і доповнюватись. На основі обліку формується звітність, а плани складаються виходячи з аналізу звітності за попередній період. Від того наскільки це вдало буде поєднуватись і взаємовраховуватись, залежить ефективність роботи служби ветеринарної медицини в цілому. Метою досліджень було вивчити епізоотичну ситуацію в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини за 2020 р., провести аналіз отриманих результатів і дати пропозиції щодо планування профілактичних протиепізоотичних заходів в зоні обслуговування даної лікарні. Ми провели аналіз звітів діагностичних досліджень, щеплень і лікувально-профілактичних заходів та ветеринарно-санітарних робіт за 2020 р. Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини. Також були використанні дані з відкритих джерел щодо епізоотичної ситуації в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини.

В Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини щороку розробляється «План протиепізоотичних заходів по профілактиці основних інфекційних і паразитарних хвороб тварин в Андрушівському

районі», а в кінці року на основі результатів виконання вищевказаного плану формуються звіти діагностичних досліджень, щеплень і лікувально-профілактичних заходів та ветеринарно-санітарних робіт.

В звітах пунктом 1 викладено дані щодо поголів'я диких та свійських тварин в районі. Це потрібно для того, щоб розуміти яка частина поголів'я охоплена певними дослідженнями та обробками. Інформація подана в таблиці 3.

Таблиця 3

Поголів'я тварин в Андрушівському районі станом на початок 2021 року

№	Вид тварин	С/г підприємства, голів	В приватному секторі, голів	Всього
1.	ВРХ	2012	3045	5057
2.	в т.ч. корів	751	2051	2802
3.	ДРХ	54	468	522
4.	Свині	211	3815	4026
5.	Коні	13	385	398
6.	Птиця	-	52876	52876
7.	в т.ч. кури	-	50822	50822
8.	Лисиці	-	-	39
9.	Собаки			5500
10.	Коти			2300
11.	Хутрові звірі	-	2800	2800
12.	Бджоли (пасік/сімей)	3/95	28/536	31/631

З звіту діагностичних досліджень ми бачимо, що були проведені такі клінічні дослідження ВРХ: ящур, заразний вузликовий дерматит та гіподерматоз ВРХ в кількості 6,4, 6,22, 6,4 тис. досліджень відповідно. Позитивних випадків не було. Проведені серологічні дослідження ВРХ на заразний вузликовий дерматит (8 досл.), ящур всіх типів (8 досл.), хламідіози (8

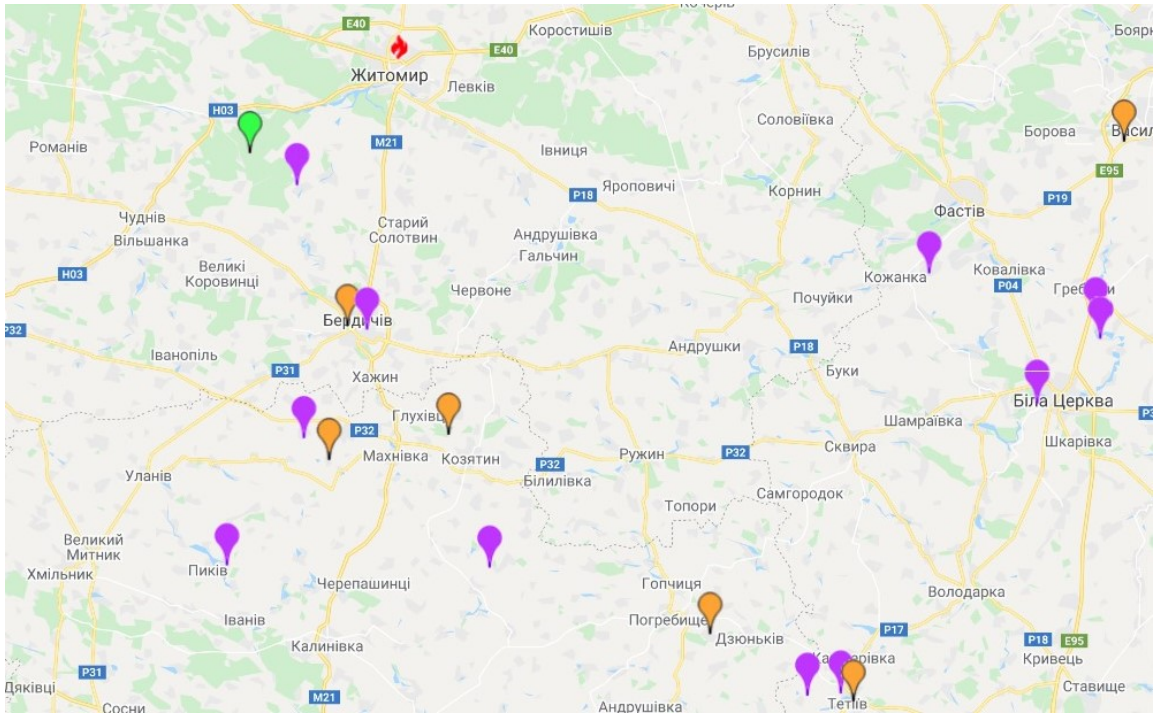

досл.), лейкоз (2442 досл.), бруцельоз (4795 досл.), лептоспіроз (200 досл.). Позитивно реагуючі були 18 голів на лейкоз, решта – негативно. Також були проведені дослідження на туберкульоз алергічні (5900 досл. з них 2 гол. позитивно) та бактеріологічні (2 гол), в ІФА на лейкоз (2503 досл. 1 гол позитивно), на бруцельоз (700 досл.). Свиной лабораторно дослідили на африканську чуму (ПЛР, 100 досл.), хламідіози (2 досл.), бруцельоз (3 досл.). ДРХ серологічно досліджували на бруцельоз (581 досл.), коні на сап (250). Птицю дослідили бактеріологічно на сальмонельоз (кури-несучки 50 досл.), серологічно на грип (310), ньюкаслську хворобу (1840). Лисиць досліджено на сказ лабораторно (щелепи 20 досл.) (мазки відстріл 29 досл. 1 позитивний рез.). Проведені дослідження на сказ собак (3 досл.), котів (5 досл. 1 позитивно). Диких свиней дослідили лабораторно на трихінельоз (10 досл.) і африканську чуму (ПЛР 10 досл.). Дослідження бджіл проведенні на американський, європейський гнильці, аскосфероз, ноземоз та варооз (по 5 досл.). Проведені дослідження худобомогильників на сибірку (4 досл.) Також проводились дослідження зайців на бруцельоз (2 досл.).

В звіті щеплень і лікувально-профілактичних заходів ми бачимо проведення вакцинації ВРХ від сказу (1500 г/о) і сибірки (5825 г/о), свиней – класичної чуми (5500 г/о), ДРХ (550 г/о), коней (350 г/о) – сибірки, собак (5665 г/о) котів (2505 г/о), – сказу, птиці (приватний сектор 62525 г/о) – ньюкаслської хвороби.

В звіті ветеринарно-санітарних робіт ми бачимо виконану профілактичну дезінфекцію на 14 об'єктах (15 тис. м²), дезінфекцію вимушену на 1 об'єкті (100 м²) дератизацію на 12 об'єктах (10700 м²).

При проведенні аналізу геоінформаційних даних інформаційного ресурсу "Стоп АЧС" (www.asf.vet.ua, <http://www.asfld.vet.ua>) за 2012 – 2021 рр. спалахів АЧС в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини не відмічено (рис. 2).

Рис. 2. Карта-схема епізоотичної ситуації щодо АЧС на території Андрушівського району

Відповідно до аналізу звітів Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини можна сказати, що за 2020 р. в зоні обслуговування даної лікарні був зареєстрований лейкоз ВРХ – 18 позитивних випадків на основі серологічних результатів і 1 в ІФА, 2 позитивних алергічних результати на туберкульоз ВРХ, які при проведенні бактеріологічних досліджень не підтвердились. Був 1 випадок сказу у лисиці (відстріл, досл. мазки) і 1 у kota. Щодо інших інфекційних хвороб позитивних результатів досліджень зареєстровано не було [39].

2.3.2. Планування профілактичних протиепізоотичних заходів в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини

Попри значні успіхи відносно розробки заходів щодо профілактики і ліквідації заразних захворювань тварин, вони нерідко завдають значної шкоди тваринництву. Значна частина з них прямо чи опосередковано створюють небезпеку здоров'ю і життю людини. Діяльність служби ветеринарної

медицини, спрямована першочергово на збереження благополуччя тваринництва, як основу продовольчої безпеки держави, та забезпечення населення безпечними та якісними продуктами харчування. При цьому важливе значення має планування і організація ветеринарно-санітарних заходів на усіх етапах виробництва продукції тваринного походження. Аналіз планів ветеринарних заходів за попередні роки дає змогу поліпшити ветеринарно-санітарні заходи, тому досвід планування та організації профілактичних ветеринарних заходів має не лише теоретичне, але й практичне значення [7, 14, 16, 27].

Метою досліджень було провести аналіз планування протиепізоотичних заходів, протягом 2019 - 2021 років в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини Житомирської області, зробити висновки і дати пропозиції щодо покращенню планування профілактичних протиепізоотичних заходів в даному господарстві.

Дослідження проводились в на базі Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини Житомирської області. Був здійснений аналіз планів профілактичних протиепізоотичних заходів протягом 2019 - 2021 років. Використали методи епізоотологічного аналізу.

Щороку в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини складається «План протиепізоотичних заходів по профілактиці основних інфекційних і паразитарних хвороб тварин в Андрушівському районі», який в послідуєчому долучається до плану по Житомирській області. Ми зробили аналіз планів профілактичних протиепізоотичних заходів за 2019 – 2021 рр. В планах на 2019 - 2020 рр. у 1 і 3 кварталах були передбачені такі клінічні дослідження ВРХ: ящур всіх типів, заразний вузликовий дерматит та гіподерматоз ВРХ. В плані на 2021 рік дослідження на ящур і заразний вузликовий дерматит були перенесені на 2, 3 квартали, а гіподермоз - на 1 і 2.

Серологічно в 2019 - 2021 рр. планувались дослідження ВРХ на заразний вузликовий дерматит, хламідіози (4 квартал), губчастоподібну енцефалопатію (рівномірно протягом року, в планах на 2020 – 2021 рр. дослідження відсутні),

контагіозну плевропневмонію ВРХ (4 квартал, в плані на 2021р. немає досліджень), лейкоз (2019 р. - 2 квартал, в 2020 – 2021 рр. рознесено 2 -3 квартали), бруцельоз (протягом року, найбільше досліджень на 1-2 квартали), лептоспіроз (1 квартал). Слід відмітити, що у планах на 2020 – 2021 рр. з'явилися серологічні дослідження на ящур (4 квартал). В планах наявні алергічні дослідження на туберкульоз з акцентом на 1 - 2 квартали. Додатково в планах є дослідження в ІФА на лейкоз (найбільше в 1 кварталі), а в планах на 2020 – 2021 рр. також на бруцельоз в 1 кварталі.

Свиней щороку планується лабораторно досліджувати на африканську чуму (ПЛР, протягом року), хламідіози (4 квартал), бруцельоз (2019 р. - 4, 2020 - 2021 рр. – 1 квартал). ДРХ серологічно заплановано досліджувати на бруцельоз, коні на сап (3 квартал).

План проведення діагностичних досліджень птиці включав бактеріологічні дослідження на лістеріоз (2019 р. - 2 квартал, 2020 р. – 3, 2021 - відсутні), сальмонельоз курей-несучок (2019 – 2020 р. 2 квартал), серологічні на грип, ньюкаслську хворобу (розподілені протягом року). Діагностичні дослідження на сказ, що стосуються лисиць, (лабораторно, серологічно) в планах на 2020 – 2021 рр. були істотно розширені (дослідження щелеп, мазків, підозр). Дослідження на сказ собак, котів в планах наявне (в 2019 - 1 і 3 кварталах, в 2020 – 2021 – 1,4). Відповідно до планів диких свиней досліджують на трихінельоз і африканську чуму в 4 кварталі щороку. Дослідження бджіл включають американський, європейський гнильці, аскосфероз, нозематоз та варооз у 2 кварталі щороку. Планові дослідження худобомогильників на сибірку здійснюються в 2 кварталі щорічно. Слід відмітити, що в планах на 2020 – 2021 р. з'явилось дослідження зайців на бруцельоз та туляремію в 2021 р. в 4 кварталі.

В плані щеплень і лікувально-профілактичних обробок ми бачимо проведення вакцинації ВРХ від сказу і сибірки, свиней – класичної чуми, ДРХ, коні – сибірки, собаки коти, дикі тварини (перорально) – сказу, птиці – ньюкаслської хвороби.

В планах ветеринарно-санітарних робіт ми бачимо проведення профілактичної дезінфекції, дератизації, дезінсекція була передбачена лише в 2019 році [38].

Висновок до розділу 2. Ми проаналізували планування профілактичних протиепізоотичних заходів в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини за 2019 – 2021 рр. Слід відмітити, наявність обов'язкових діагностичних досліджень та лікувально профілактичних обробок відповідно до вимог. Частина заходів залишається сталою, щодо деяких вносяться зміни (квартал дослідження). В цілому можна відзначити зменшення кількості діагностичних досліджень (особливо протягом останнього року), що очевидно зумовлено зменшенням фінансування служби ветмедицини та зменшенням поголів'я деяких видів тварин. По деяких хворобах розширено спектр досліджень (сказ, африканська чума свиней) та з'явилися дослідження зайців (бруцельоз, туляремія). По інших хворобах перестали планувати (губчастоподібна енцефалопатія, плевропневмонія ВРХ, лістеріоз птиці). По деяких напрямках потрібно збільшити кількість діагностичних досліджень. Наприклад при наявності в районі 375 – 630 бджолосімей 5 досліджень на хвороби бджіл це мало (1,3 - 0,8%) щоб оцінити ситуацію. В планах ветеринарно-санітарних заходів потрібно відновити проведення дезінсекції [38].

3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Важливим завданням ветеринарної медицини є затвердження нових методів профілактики та ліквідації небезпечних інфекційних хвороб тварин. Серйозного обговорення та прийняття відповідних рішень потребує питання стану епізоотичної ситуації в Україні, адже відомо, що дешевше запобігти хворобі, ніж потім проводити заходи по ліквідації, або навіть проводити заходи із знищення тварин. В Україні існує нагальна потреба прийняття термінових рішень в плані розробки та затвердження нормативно-правових актів, першочергово – щодо посилення заходів із біологічної безпеки. Паралельно потрібно зосередити увагу на вимогах щодо здоров'я та благополуччя тварин, заходів з профілактики інфекційних хвороб, а також якості і безпечності харчових продуктів [24].

Проаналізувавши епізоотичну ситуацію щодо інфекційних хвороб на території Андрушівського району можна сказати, що тут зустрічаються випадки лейкозу ВРХ та сказу як серед диких так і свійських тварин (кіт). Щодо африканської чуми слід сказати, що випадків цієї хвороби в Андрушівському районі не було зареєстровано, але попри те загрози щодо її виникнення досить високі. Крім того варто врахувати, що в сусідніх районах зустрічались випадки АЧС і поруч проходить автошлях державного значення. Слід відмітити також той факт, що велика частина території Андрушівського району це лісиста місцевість і тому велика частина профілактичних заходів повинна стосуватись диких тварин. Це може стосуватись також сказу. Загрозлива епізоотична ситуація зі сказу в Андрушівському районі зумовлена: - особливістю перебігу епізоотичного процесу рабічної інфекції, що пов'язана з природно-вогнищевими та антропургічними типами епізоотії. Основні засоби розв'язання проблеми, які потребують державної підтримки: організація системи епізоотичного моніторингу сказу в Андрушівському районі у відповідності до стандартів і вимог МЕБ; профілактичні щеплення проти сказу собак і котів, а в зонах стійкого неблагополуччя – всіх сприятливих тварин;

комплексне регулювання чисельності епізоотично важливих видів диких м'ясоїдних тварин, пероральна імунізація; організація та впровадження системи контролю лабораторної діагностики та ефективності засобів специфічної профілактики сказу; серологічний контроль ефективності антирабічної вакцинації тварин; вирішення проблеми бродячих (безпритульних тварин) у місті, селищах, селах та на прилеглих до них територіях; проведення широкомасштабної дератизації на значних територіях сільгоспугідь; проведення широкої інформаційно-просвітницької роботи серед населення щодо профілактики сказу через засоби масової інформації [24].

В 2021 році в Андрушівському районі щеплено проти сказу 5500 собак, та 2500 котів. Якщо розглянути наявне поголів'я даних тварин то вакцинацією охоплено усіх собак, котів навіть більше планового поголів'я (2300 на початок року). Це зумовлено тим, що поголів'я тварин протягом року змінюється і відповідно коригуються плани у бік збільшення чи зменшення кількості обробок. Вакцинацією від сказу частково охоплена також ВРХ (1300 голів). Цікавою виглядає ситуація відносно профілактики сказу серед диких тварин. Незважаючи на те, що в 2021 році на території Андрушівського району зареєстровано всього 39 лисиць. Щодо інших видів диких тварин інформації немає. В плані на 2021 рік ми бачимо 37,5 тис. доз для пероральної вакцинації диких тварин від сказу. В 2020 році був зареєстрований лише 1 випадок сказу у лисиці (відстріл, досл. мазки) і 1 у kota. Але не зважаючи на це в районі проводиться велика і затратна робота щодо профілактики сказу тварин. Проведення такої роботи, як ми бачимо, сприятливо впливає на епізоотичну ситуацію в районі, але для повної ліквідації сказу необхідно такою роботою охопити інші райони, всю Україну.

Напруження епізоотичної ситуації щодо сказу зумовлене різноманітням резервуарів та джерел збудника сказу. Суттєвим екологічним фактором, який впливає на епізоотичний процес, є чисельність мишоподібних гризунів в природних умовах, з якими не проводиться боротьба, а вони є основною кормовою базою для м'ясоїдних звірів. Зараження головним чином

відбувається через покуси, поранення, подряпини, не виключається також оральний шлях зараження сказом (через слизові оболонки), що обов'язково повинно враховуватись при утилізації трупів. При прояві сказу переважають паралітичний і атиповий перебіг захворювання. Остання вимога в комплексі заходів ліквідації сказу повинна також включати створення системи контролю якості вакцин, постійний серологічний моніторинг за терміном їх використання та моніторинг поствакцинального імунітету [26].

В Андрушівському районі щороку розробляють план профілактичних протиепізоотичних заходів на майбутній календарний рік в залежності від епізоотичного стану місцевості. План як в класичному випадку складається з 3 розділів: діагностичні дослідження, профілактична імунізація і лікувально-профілактичні обробки. Необхідними даними для складання плану профілактичних протиепізоотичних заходів є розрахункове поголів'я тварин на початок планованого року, чисельність поголів'я худоби, а також заплановане протягом року надходження приплоду; дані про хвороби, що потребують діагностичних досліджень, профілактичних щеплень, лікувально-профілактичних обробок; відомості про епізоотичний стан населених пунктів і району, господарств (наявність інвазійних та інфекційних хвороб); наявність необхідної кількості відповідних хіміотерапевтичних, біологічних препаратів.

Слід відмітити, що деякі заходи заплановані в обов'язковому порядку, а деякі будуть проведені по мірі необхідності. Тобто попри обов'язковість планових заходів існують певні межі для балансування, тому що не можна передбачити прояв заразної хвороби, а особливо кількість хворих тварин, тому і заходи тут носять форму орієнтирів.

В Андрушівській районній лікарні ветеринарної медицини заплановані 2 групи заходів – діагностичні дослідження і профілактичні щеплення. Серед діагностичних досліджень найбільше серологічних досліджень заплановано на лейкоз, бруцельоз ВРХ, лептоспіроз, а клінічних на заразний вузликовий дерматит ВРХ, ящур, гіподерматоз. З профілактичних заходів заплановано щеплення від сказу, нюкаслської хвороби, сибірки, класичної чуми свиней.

Проаналізувавши плани за 3 останні роки можна сказати, що перелік заходів щороку дещо змінюється і це відбувається через зміни в поголів'ї тварин, епізоотичної ситуації і також у відповідності до рекомендацій Держпродспоживслужби. За 2020 та 2021 рр. до планів додається «Потреба у засобах захисту тварин на протиепізоотичні заходи» та «Потреба у деззасобах», де подаються данні щодо кількості необхідних засобів і їх орієнтовну вартість.

Андрушівській районній державній лікарні підпорядковуються установи дільничного типу: 3 дільничні лікарні, 2 дільниці загальною чисельністю 12,75 штатних одиниць. Отже територію колишнього Андрушівського району обслуговує ветеринарний штат 24 чоловік. Варто також відмітити, що 7 чоловік з 24 фінансуються з спеціального фонду. З огляду на сучасну ситуацію, коли фінансування щороку зменшується лікарні слід розглядати ситуацію переходу на приватну ветеринарну практику. Для цього в Україні створене сприятливе законодавче підґрунтя для провадження підприємницької діяльності в галузі ветеринарної медицини. Першочергово підприємницька діяльність, згідно закону як і в інших галузях повинна бути зареєстрована. Ліцензуванню у ветеринарній медицині підлягають такі види діяльності: «ветеринарна практика», «виробництво ветеринарних препаратів», на продаж ветеринарних препаратів і медикаментів ліцензію наразі не вимагають [23].

Висновки до розділу 3. Ми проаналізували організацію роботи Андрушівської державної районної лікарні ветеринарної медицини, в першу чергу структуру, штат, організацію планування профілактичних протиепізоотичних заходів, вивчили епізоотичну ситуацію на території району. Виходячи з планів ми встановили, що на території району проводиться потужна, різновекторна профілактична робота щодо сказу та інших заразних хвороб. Плани мають класичне компонування з додатковим поданням поголів'я тварин на території району та потреби біопрепаратів на профілактичні заходи.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Андрушівська державна районна лікарня ветеринарної медицини Житомирської області функціонує відповідно до покладених на неї завдань, штатний розпис відповідає класичному.
2. Епізоотична ситуація на території обслуговування Андрушівської державної районної лікарні ветеринарної медицини стабільно благополучна щодо африканської чуми свиней та інших інфекційних хвороб тварин. Зустрічаються лише випадки сказу тварин та лейкозу ВРХ.
3. Щорічно в лікарні розробляють план профілактичних протиепізоотичних заходів на майбутній календарний рік, який формується в залежності від епізоотичного стану місцевості, змін в структурі поголів'я тварин та вказівок Головного управління Держпродспоживслужби в Житомирській області.
4. Кожне дослідження заплановано в оптимальні терміни та на ті хвороби, які проявляються в зоні обслуговування лікарні або ж існує загроза щодо їх виникнення у цій зоні.
5. Для підтримання стабільної епізоотичної ситуації необхідно чітко дотримуватись розроблених планів профілактики хвороб в зоні обслуговування Андрушівської державної лікарні ветеринарної медицини.
6. Кількість діагностичних досліджень на деякі хвороби є явно недостатнім (хвороби бджіл) з огляду на наявне поголів'я тварин. Тому потрібно їх кількість збільшити, щоб можна було відслідковувати реальну ситуацію.
7. Потрібно відновити проведення дезінсекції в планах ветеринарно-санітарних заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балим Ю. Проведення пероральної вакцинації тварин дикої фауни. *Ветеринарна медицина України*. №10. 2006. С.15 - 17.
2. Барабаш А. Ф., Хлевной А. К., Хлевная Г. О. Практические советы по содержанию домашнего скота и птицы. М., 2002. 200 с.
3. Бегас В. Л., Романишина Т. О., Рибачук Ж. В., Пінський О. В. Порівняння методів епізоотологічного моніторингу африканської чуми свиней. *Вісник ПДАА*. 2019. № 2. С. 246 – 253.
4. Ветеринарная эпидемиология распространенных инфекций: состояние и тенденции / В. В. Макаров, О. И. Сухарев, А. А. Коломьцев // *Ветеринарная патология*. №1. 2009. С. 15 - 20.
5. Воскобойник В.Ф., Шатохін П.А., та ін Методика визначення економічної ефективності ветеринарних заходів М, МГАВМиБ ім. К.І. Скрябіна. 1997. 244 с.
6. Галатюк О. Є., Бегас В. Л., Романишина Т. О., Лахман А. Р. Організація профілактики хвороб в органічному тваринництві та її законодавчі передумови. Збірник праць учасників ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Органічне виробництво і продовольча безпека» (27-28 травня 2021 року). Житомир: Поліський національний університет, 2021. 28 – 35 с.
7. Галатюк О. Є., Радзиховський М. Л. Організація профілактичних та оздоровчих заходів при інфекційних хворобах тварин: [методичний посібник]. Житомир: 2013. 456 с.
8. Джупина С. И. Методы эпизоотологического исследования и теория эпизоотического процесса. Новосибирск: Наука, Сиб. Отд.-ние., 1991. 142 с.
9. Епізоотична ситуація. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. URL:

- <https://dpss.gov.ua/bezpechnist-harchovih-produktiv-ta-veterinarna-medicina/epizootichna-situaciya/epizootichna-situaciya> (дата звернення: 20.11.2021).
10. Євтушенко, А. Ф., Радіонов Т. М. Організація та економіка ветеринарної справи. К.: Арістей, 2004. 284 с.
  11. Житенко П. В., Боровков М. Ф. Ветеринарно-санитарная експертиза продуктів животноводства. М.: „Колос”, 1998. 335 с.
  12. Загальна епізоотологія. За ред. Б. М. Ярчука, Л. Є. Корнієнка. Біла Церква, 2002. 656 с.
  13. Закон України "Про ветеринарну медицину". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2498-12> (дата звернення: 12.12.2021).
  14. Кісера Я. В., Божик Л. Я. Нормативно-правові акти щодо профілактики та ліквідації інфекційних хвороб, спільних для кількох видів тварин. Навч. посіб. Львів : СПОЛОМ. 2013. 170 с.
  15. Ковальчук І. М., Бегас В. Л. Планування та організація профілактичних заходів щодо заразних хвороб в Баранівському районі Житомирської області. Матеріали науково-практичної конференції магістрів та бакалаврів: «Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії». Випуск №10. 31 січня 2019 р. Житомир: «Полісся». 2019. С. 85 – 88.
  16. Корнієнко Л. М., Корнієнко Л. Є., Ярчук Б. М. Планування ветеринарних заходів: К. 2010. 320 с.
  17. Кравців Р., Злонкевич Я., Корш Б. та ін. Інфекційні хвороби великої рогатої худоби і ветсанекспертиза продуктів забою при них. Львів, 2001. 395 с.
  18. Куриленко А. Н. Інфекційні захворювання молодняка сільськогосподарських тварин. М.: Колос, 2001. 144 с.
  19. Литвин В. П., Ярчук Б. М. Загальна епізоотологія. К.: Урожай, 1995. 256 с.
  20. Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. : пост. КМУ затвер. 15 лют. 2002 р. № 175. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-%D0%BF> (дата

звернення: 10.10.2021).

21. Методика розрахунку збитків, завданих особам, які постраждали внаслідок уведення карантинного режиму для тварин або у зв'язку з проведенням робіт, спрямованих на ліквідацію та профілактику карантинних хвороб тварин. Наказ Мін. аграрної політики України від 29.12.2001 №395. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0059-02> (дата звернення: 11.10.2021).
22. Микробиологические и вирусологические методы исследований в ветеринарной медицине: Справ. пособие / Авт. коллектив: А. Н. Головки, В. А. Ушкалов, В. Г. Скрыпник и др.; Под ред. А. Н. Головки. Х.:НТМТ, 2007. С. 309 - 312.
23. Музика О. В., Шемета В. В., Бегас В. Л. Правове забезпечення підприємницької діяльності лікаря ветеринарної медицини. Матеріали XXIV-ї науково-практичної конференції магістрів та бакалаврів: «Актуальні проблеми ветеринарної медицини в забезпеченні здоров'я тварин», Вип. № 13. (20 грудня 2021 р.) Житомир: "Полісся", 2021. С. 221 – 223.
24. На часі – напрацювання нових методів профілактики та ліквідації небезпечних інфекційних хвороб тварин, – ДНПК. Головне управління Держпродспоживслужби в Чернівецькій області : вебсайт. URL: <http://www.consumer-cv.gov.ua/na-chasi-napratsyuvannya-novyh-metodiv-profilaktyku-ta-likvidatsiyi-nebezpechnyh-infektsijnyh-hvorob-tvaryn-dnpk/> (дата звернення: 12.12.2021).
25. Недосеков В.В. Сравнительная оценка методов лабораторной диагностики бешенства // Ветеринарная патология. №1. 2002. С. 41 - 47.
26. Недосеков В. В., Поліщук В. В., Мельник В. В., Гомзиков О. М., Мартинюк О. Г. Методика епізоотологічного обстеження господарств та вивчення епізоотичної ситуації. К.: ЦП "КОМПРИНТ", 2015.
27. Нормативно-правова база. // Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : вебсайт. URL:

- <https://dpss.gov.ua/diyalnist/normativnopravovabaza> (дата звернення: 10.11.2021).
28. Норми часу і чисельності працівників державних установ ветеринарної медицини на проведення протиепізоотичних та лікувально-профілактичних заходів. Наказ Держ. ком. ветеринарної медицини України від 26.11.2010 № 524. UPL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0443-11> (дата звернення: 11.10.2021).
29. Офіційний сайт Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. UPL : <http://www.consumer.gov.ua> (дата звернення: 10.09.2021).
30. Про затвердження положень про державні лікарні ветеринарної медицини. Наказ Мін. аграрної політики та продовольства України від 13.03.2017 № 127. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0469-17> (дата звернення: 10.10.2021).
31. Профілактика інфекційних хвороб є запорукою здоров'я тварин. Головне управління Держпродспоживслужби в Тернопільській області. веб сайт UPL: <https://dpss-te.gov.ua/golovni-novini/profilaktika-infektsiinih-hvorob-e-zaporukoju-zdorovia-tvarin> (дата звернення: 9.11.2021).
32. Садиков В. Е. Профилактика инфекционных болезней крупного рогатого скота в комплексах. М., 1982. 432 с.
33. Урбан, В. П., Калишин Н. М. Методы эпизоотического обследования. Л., 1979. 26 с.
34. Урбан В. П. Знать законы современной эпизоотологии. Колос Сибири 1991. №29 - 30.
35. Факторні хвороби сільськогосподарських тварин / В.П. Литвин, Л.В. Олійник, Л.Є. Корнієнко та ін Біла Церква, 2002. 303 с.
36. Хоменко С., Поліщук В., Неволько О. Ситуація в Європі та країнах що межують з Україною. Інформаційний ресурс "Стоп АЧС" : веб-сайт. URL: <https://asf.vet.ua/index.php/99-analytics/218-achs-2015.html> (дата звернення: 20.11.2021).

37. Хомутовська С. О., Кочмарський В. А., Бондарчук А. О. Планування та організація протиепізоотичних заходів в господарствах Путивльського району, Сумської області. *Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини*: Збірник наукових праць Харківської державної зооветеринарної академії. Х.: РВВ ХДЗВА. 2014. Випуск 29, ч. 2 «Ветеринарні науки». С. 148 – 153.
38. Шемета В. В. Бегас В. Л. Планування профілактичних протиепізоотичних заходів в Андрушівській районній державній лікарні ветеринарної медицини Житомирської області. Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 20–21 жовтня, 2021 р. Полтава, 2021. С. 239 – 241 [електронне видання].
39. Шемета В. В. Епізоотична ситуація в зоні обслуговування Андрушівської районної державної лікарні ветеринарної медицини. Матеріали XXIV-ї науково-практичної конференції магістрів та бакалаврів: «Актуальні проблеми ветеринарної медицини в забезпеченні здоров'я тварин», Вип. № 13. (20 грудня 2021 р.) Житомир: "Полісся", 2021. С. 234 – 236.
40. Ярчук Б. М., Паска М. М. Практикум із загальної епізоотології. Біла Церква, 1999. 168с.
41. Rybachuk, Z., Galatyuk, O., Behas, V., Morgun, S., & Bezditko, L. (2020). Аспекти ветеринарного благополуччя при вирощуванні великої рогатої худоби у Славутському районі Хмельницької області. *Ветеринарія, технології тваринництва та природокористування*, (5), 143 – 150.

Додаток А

Додаток Б